

BUDJETTIRIIHEN KANNANOTOT 2020

9/2020

Lisätietoja:

Youssef Zad
Ekonomisti
youssef.zad@jhl.fi

Vesa Mauriala
Yhteiskuntavaikuttamisen päällikkö
vesa.mauriala@jhl.fi

Pääasiat

- Valtiovarainministeriön esitys vuoden 2021 budjetille on 61,6 miljardia eli 7 miljardia alijäämäinen.
- Budjettiesitys on luonteeltaan voimakkaasti elvyttävä, mikä on täysin hyväksyttävää ottaen huomioon nykyinen talouden tila.
- 0,7 henkilöstömitoituksen saavuttaminen ikääntyneiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa sekä pitkäaikaisessa laitoshoidossa on iso haaste ja edellyttää mittavia panostuksia, mutta parantaa hoivan laatua.
- Lisäämällä hoiva-avustajien määrää siten, että heidät voidaan laskea mitoitukseen, voidaan turvata henkilöstömitoituksen toteutuminen ikääntyneiden asumispalveluissa ja lisäksi jakaa hoivapalvelujen tehtävät tehokkaammin
- Hoiva-avustajien määrän lisääminen kasvattaa työllisyyttä sekä mahdollistaa lähi- ja sairaanhoitajien keskittymisen heidän ydintehtäviinsä
- Elvyttävä finanssipolitiikka on tärkeä toimenpide koronakriisin vaikutusten pehmentämiseksi.
- Osaamistason nosto tekee Suomesta houkuttelevamman sijoituskohteen ja innovatiivisemmän yhteiskunnan, jossa tuottavuus kasvaa.
- Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen yhdessä kotihoidon tuen parametrien muutoksilla voidaan kasvattaa työllisyyttä ja tasata sukupuolten välistä palkkaeroa.
- Korkeakoulupaikkojen lisäämisellä saadaan ylläpidettyä henkisen pääoman kasvua ja estettyä syrjäytymistä talouden taantumassa.
- Oppivelvollisuusiän nostaminen kasvattaa työllisyyttä pitkällä aikavälillä ja pienentää eriarvoistumista.
- Allokoimalla koulutuspaikkoja paremmin työmarkkinoiden tarpeen mukaan varmistetaan, työn kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen tulevaisuudessa.
- Työllisyystoimenpiteiden implementointi tulisi ajoittaa korkeasuhdanteen alkuun.
- Valtion tulisi tukea kuntasektorin rahoitusasemaa, jotta julkisen sektori ei joutuisi irtisanomaan tai lomauttamaan henkilöstöä.

Vanhuspalvelulain uusi 0,7 henkilöstömitoitus

Niin kutsuttu hoivamitoituslaki edellyttää, että vanhusten ympärivuorokautisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa on jokaista hoidettavaa asiakasta kohden työvuoroissa vähintään 0,7 työntekijää. Uudistuksella on mittavat vaikutukset työvoiman tarpeeseen, hoivapalveluiden laatuun sekä julkisen sektorin budjettiin.

Julkisten- ja hyvinvointialojen liitto kiittää hallitusta lakiuudistuksen läpiviemisestä, sillä uudistuksella tulee olemaan merkittävä vanhusten hyvinvointia parantava vaikutus. Lisäksi uuden henkilöstömitoituksen seurauksena turvataan vanhusten hoidon laadukas palvelutaso myös tulevaisuudessa, jossa hoivatarpeen määrä tulee kasvamaan väestön ikääntymisen vuoksi.

Henkilöstömitoituksen toimeenpano vaatii kuitenkin mittavia panostuksia osaavan henkilöstön kouluttamiseen sekä työvoiman pitämiseen alalla. Uudistus tulisi pyrkiä toteuttamaan myös kustannustehokkaasti, jotta julkisen talouden tasapaino ei heikkenisi liikaa. Tässä uuden teknologian käyttöönoton kannustaminen, työhyvinvoinnin ylläpitäminen sekä työvoiman rakenteen optimointi ovat avainasemassa.

Julkisten- ja hyvinvointialojen liiton tilaaman selvityksen¹ perusteella väestörakenteen muutos yhdessä uuden henkilöstömitoituksen kanssa tarkoittaa, että hoivahenkilöstön määrää tulee kasvattaa vuoteen 2029 mennessä pelkästään **vanhusten koti- sekä ympärivuorokautisessa hoidossa** arviolta jopa **23 300 vakanssin** verran.

Henkilöstötarpeen määrän kasvusta löytyy muitakin vaikutusarvioita ja esimerkiksi hallituksen esityksessä² mainitaan, että lisästarve hoivahenkilöstön määrässä vuoteen 2030 mennessä olisi noin **30 000 henkilöä** iäkkäiden ympärivuorokautisissa yksiköissä, kotihoidossa sekä tavallisessa palveluasumisessa.

Henkilöstötarpeen kasvun tyydyttämiseksi tulisi alan koulutuspaikkojen lisäksi varmistaa, että hoiva-alan työolot ovat sellaiset, jossa henkilöstö saadaan pysymään myös tulevaisuudessa. JHL suosittaa vahvasti myös **hoiva-avustajien määrän lisäämistä** nopeana keinona vastata kasvaviin henkilöstötarpeisiin. Hoiva-avustajien määrän lisääminen kasvattaisi osaltaan työllisyyttä ja mahdollistaisi sen, että hoitajat pääsevät suorittamaan ydintehtäviään. Koulutus toimisi myös väylänä alan tehtäviin ja mahdollistaisi luontevan polun esimerkiksi lähihoitajan tutkinnon suorittamiseen.

Hoiva-avustajien määrää voidaan kasvattaa ohjaamalla koulutussektoria lisäämään opiskelupaikkoja sekä tarjoamaan riittävä määrä korvamerkittyä rahoitusta koulutuksen järjestämiselle. Ilman valtion ohjaavia toimenpiteitä ja kannustimien asettamista hoiva-avustajien kouluttamiseen, on 0,7 henkilöstömitoitusta erittäin vaikea saavuttaa; koulutus tulisi vakiinnuttaa siten, että koulutuksen saaneet hoiva-avustajat olisivat tilastoinnin piirissä.

¹ <https://www.jhl.fi/download/74838/>

² https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_4+2020.aspx

Hoivatalouden ajankäyttö vaatii optimointia

Sosiaali- ja terveydenhuoltomenot kasvavat nopeasti, minkä vuoksi kustannusten hillitseminen vaatii **soteuudistuksen** lisäksi myös muita toimenpiteitä.

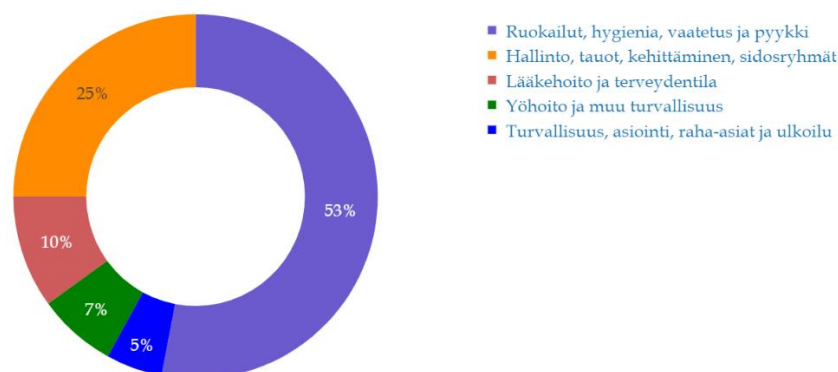
Julkisten - ja hyvinvointialojen liitto on tilannut Vertikal Oy:ltä Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän (Kymsote) tehostetun asumispalvelun työaikaselvitykseen liittyvän tilastoaineiston³. Aineiston avulla havaitaan ison osan lähihoitajien työajasta kuluvan tehtäviin, joihin ei välttämättä kaikilta osin tarvita kyseistä pätevyyttä.

Tämän perusteella vaikuttaa siltä, ettei henkilöstön nykyinen rakenne vastaa täysin tosiasiallisten työtehtävien vaatimuksia. Osa hoitajien suorittamista tehtävistä voitaisiin oikeanlaisella henkilöstöjohtamisella allokoida muille ammattiryhmille ja näin vapauttaa heidän työaikaansa tehtäviin, joihin heidän osaamisensa parhaiten soveltuu.

Kuvioissa 1 ja 2 on havainnollistettu Kymsoten Ikäihmisten tehostetun asumispalvelun henkilöstön työajan jakautuminen tehtävittäin. Tehtävien vaativuutta ja ajankäytön rakennetta tarkasteltaessa on mahdollista määrittää henkilöstötarpeen rakenne paremmin.

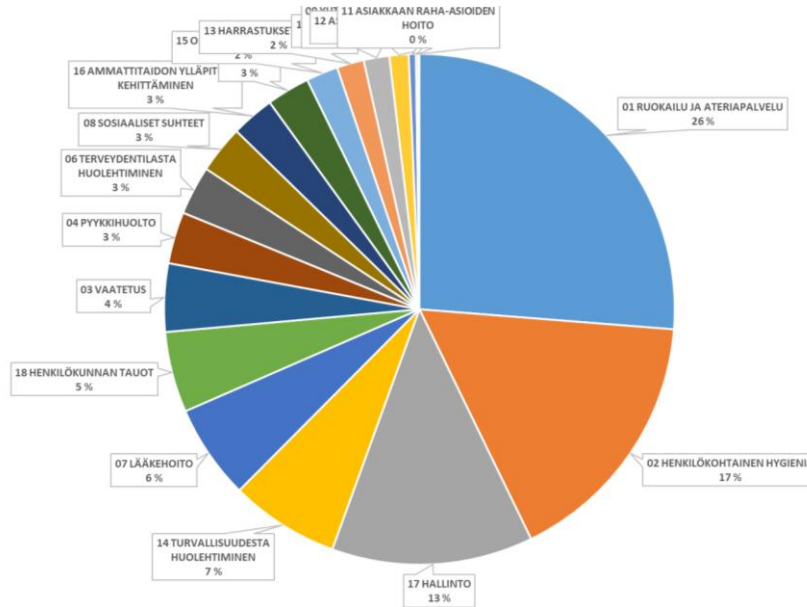
Julkisten- ja hyvinvointialojen liiton tilaaman selvityksen perusteella voidaan todeta, että hoivasektorin tehtävien rakenne puoltaa vahvasti hoiva-avustajien määrän lisäämistä. Tehtävien uudelleenjärjestelyillä voitaisiin todennäköisesti suoraviivaistaa sekä tehostaa sosiaali- ja terveydenhuoltosektorin toimintatapoja. Työajankäytön jakautumisesta tulisi kerätä lisää tilastotietoa myös muista alan toimintayksiköistä päätöksenteon tueksi.

Kuvio 1: Karkea ajankäytön jakautuminen hoivatyössä Kymsoten ajankäytön selvityksessä.

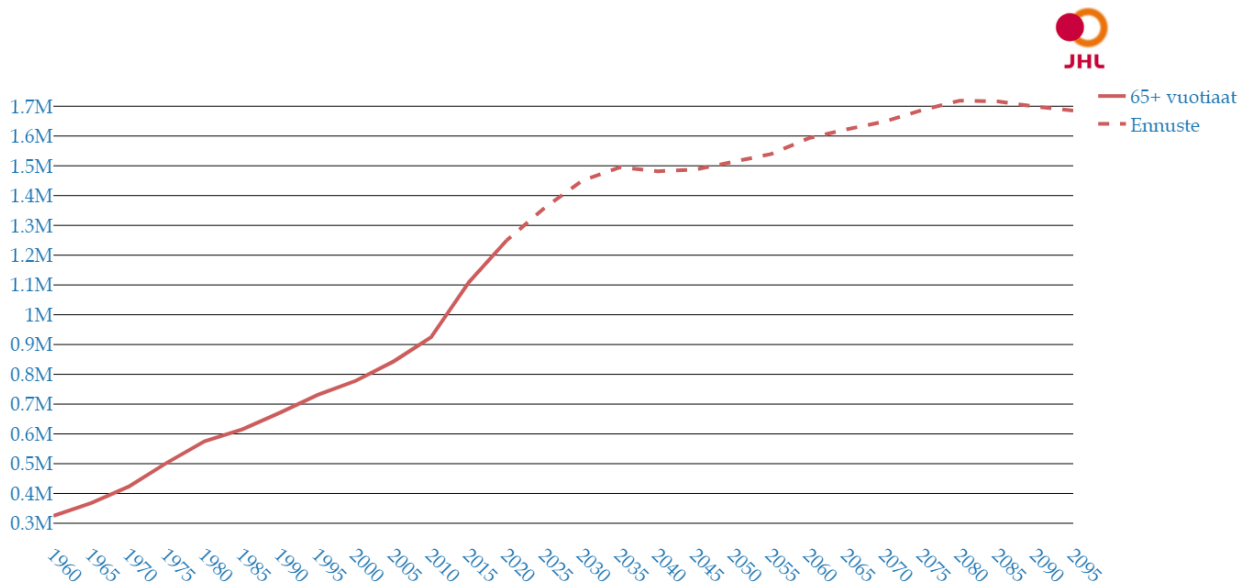
³ https://www.jhl.fi/wp-content/uploads/2020/08/kymsote_tyajaka-analyysi_tehost_asuminen_2020.pdf

Kuvio 2: Ajankäytön jakautuminen hoivatyössä Kymsoten ajankäytön selvityksessä

JHL näkee 0,7 henkilöstömitoituksen ja hoiva-avustajien määrän kasvattamisen yhtenä tarpeellisenä keinona vastata väestön ikääntymisestä kumpuaviin haasteisiin. Kuvio 3 havaitaan, että ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan nopeasti vuoteen 2035 asti, jonka jälkeen kasvu hidastuu hieman jääden kuitenkin korkealle tasolle. Väestön ikääntymisen seurauksena hoivan tarve tulee lisääntymään, vaikka väestön terveys keskimäärin paranisi.

Kuvio 3: Yli 65-vuotiaiden kehitys 1960 vuodesta eteenpäin. (JHL, Macrobond, YK)

Talouden vetovastuu on toistaiseksi valtiolla

Taloukasvua, tai oikeastaan kasvun hiipumisen estävää finanssipolitiikkaa on jatkettava toistaiseksi ja tässä vetovastuu on pääosin valtiolla. Työllisyyden ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hallitus kykenee pitämään yllä elvyttävää talouspolitiikkaa tarpeeksi pitkään ja toisaalta tunnistamaan se hetki, jolloin tilanne on normalisoitumassa. Paluu normaaliin tapahtuu vasta koronaviruksen rokotteen valmistumisen jälkeen. Koronan aiheuttamia taloudellisia [vaikutuksia](#)⁴, kuten lomautuksia ja irtisanomisia tullaan valitettavasti näkemään useaan otteeseen syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana.

Koulutuspaikkojen lisääminen on kannatettava keino syrjäytymisen estämiselle tilanteessa, jossa talouden kehitys on heikkoa. Opiskelupaikka tarjoaa työttömäksi jääneelle mahdollisuuden uuteen työuraan, osaamistason nostamiseen sekä lieventää henkisen pääoman tuhoutumista työttömyyden kasvaessa. Etenkin lääkäreiden koulutuspaikkojen lisääminen olisi tervetullutta, sillä yleisesti alan työttömyys on hyvin matala ja samaan aikaan lääkäreiden saatavuus syrjäisillä alueilla on paikoittain erittäin heikkoa. Myös hoiva-alan runkopalvelutyöntekijöiden⁵ saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota tulevaisuudessa. Runkopalveluissa työskentelevät henkilöt ovat tarpeellinen osa sote-palveluketjua, sillä heidän avullansa lääkärit ja hoitajat voivat keskittyä ydintehtäviinsä.

Julkisen sektorin investoinnit ovat laskusuhdanteessa hyväksyttävä keino kasvattaa Suomen talouden kokonaiskysyntää taantuman yli. Investoinnit tulisi allokoida mahdollisimman hyvin toimenpiteisiin, joilla on osaamista ja tuottavuutta kasvattavia vaikutuksia tulevaisuudessa. Suomen valtti tulevaisuudessa on korkea osaamistaso ja motivoitunut työvoima.

Laajat investoinnit infrastruktuuriin, teknologiaan sekä osaamiseen maksavat itsensä takaisin pitkällä aikavälillä. Etenkin hallitusohjelman mukaiset investoinnit ekologisuuteen ja vihreään teknologiaan tukevat taloutta lyhyellä aikavälillä, mutta toisaalta nostavat osaamista ja torjuvat ilmastonmuutosta pitkällä aikavälillä.

Kuntasektorin taloudellinen tilanne oli heikko jo ennen koronakriisin alkua. Kuntaliiton arvion⁶ mukaan korona heikentää kuntataloutta **1,7 miljardin euron** edestä, mikä saattaa vaarantaa kuntien edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. Valtion tulisi tukea kuntien taloutta kriisitilanteen yli, mutta toisaalta valmistella paikallishallinnon taloutta tasapainottavia uudistuksia kriisin jälkeiseen aikaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella on taloutta potentiaalisesti tasapainottava vaikutus ja uudistuksen läpivieminen on tärkeä äärimmäisen tärkeää. Julkisten -ja hyvinvointialojen liitto pitää uudistusta tervetulleena sekä julkisen talouden tasapainon, että terveydenhuollon laadun parantamisen näkökulmasta.

⁴ Koronaviruksen taloudellisista vaikutuksista tarkemmin JHL:n [talouskatsauksessa](#)

⁵ Runkopalveluilla tarkoitetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tukipalveluissa työskenteleviä henkilöitä

⁶ <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2020/korona-heikentaa-kuntataloutta-17-miljardia-euroa-vuonna-2021-ratkaisut-kuntien>

Työllisyystoimet

Työllisyyden kasvattaminen on edelleen tärkeä tavoite, mutta koronaviruksen aiheuttaman taantuman vuoksi työllisyysasteen nostamiseen liittyvien toimenpiteiden (etenkin mahdollisten leikkausten) toimeenpano tulisi siirtää hetkeen, jossa työmarkkinoiden vetovoima on parempi.

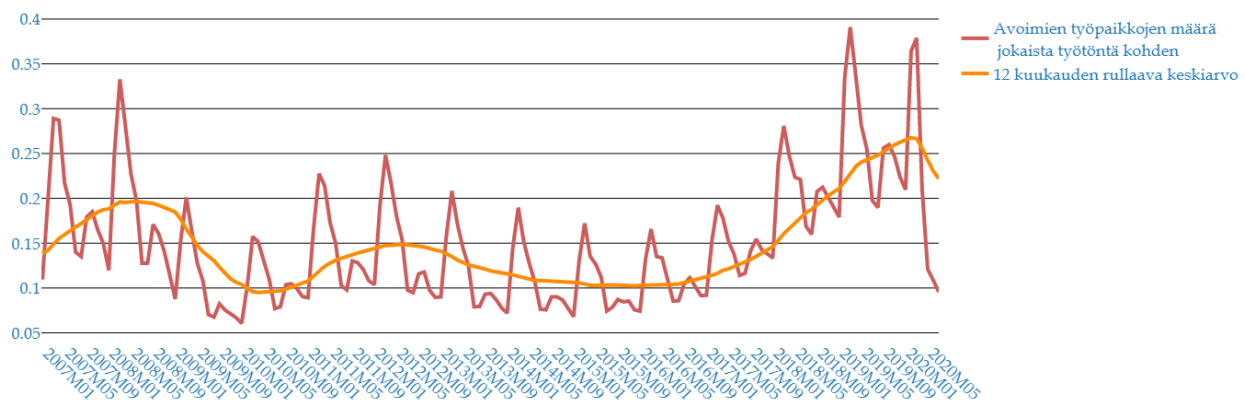
Työllisyystoimenpiteistä voidaan kuitenkin sopia etupainotteisesti, jolloin niiden implementointi voidaan siirtää hetkeen, jossa taloudellinen tilanne on parempi ja yritysten toiminta vakaata kaikilla tai lähes kaikilla sektoreilla.

Julkisten- ja hyvinvointialojen liitto suhtautuu kielteisesti työttömyysturvan leikkauksiin. Vaikka työttömyysturvan leikkausten vaikutukset esimerkiksi osallistumisasteisiin ovat tutkimuskirjallisuuden perusteella myönteisiä, on leikkauksilla suhteettoman suuret kielteiset vaikutukset niiden työttömien elämäntilanteeseen, joilla uudelleentyöllistyminen ei riipu kannustimien parantamisesta.

Tällä hetkellä avoimien työpaikkojen määrä näyttäisi olevan laskussa, työttömyys kasvussa sekä lomautusten määrä korkealla, mikä puolestaan implikoi, että kaikille työntekoon pystyville ei löydy töitä, vaikka työn vastaanottamisen kannustimia parannettaisiin. Työllisyyden lasku lyhyellä aikavälillä ei johdu talouden rakenteista, vaan ulkoisista tekijöistä, joihin on käytännössä mahdoton vaikuttaa. Kuitenkin pidemmän aikavälin työllisyyden heikko kehitys johtuu osittain Suomen talouden rakenteista, joiden uudistaminen on kaikkien yhteinen etu lähitulevaisuudessa.

Kuviossa 4 havainnollistetaan, kuinka avoimien työpaikkojen määrät suhteessa työttömiin työnhakijoihin ovat vähentyneet koronaviruksen aiheuttaman talouden supistumisen vuoksi. Suhdeluvun romahtaminen lähelle vuoden 2009 tasoa tarkoittaa, että työmarkkinoilla on kireyttä, minkä vuoksi rakenteelliset uudistukset eivät välttämättä toimi hyvin.

Kuvio 4: Avoimet työpaikat jokaista työtöntä työnhakijaa kohden (Tilastokeskus)

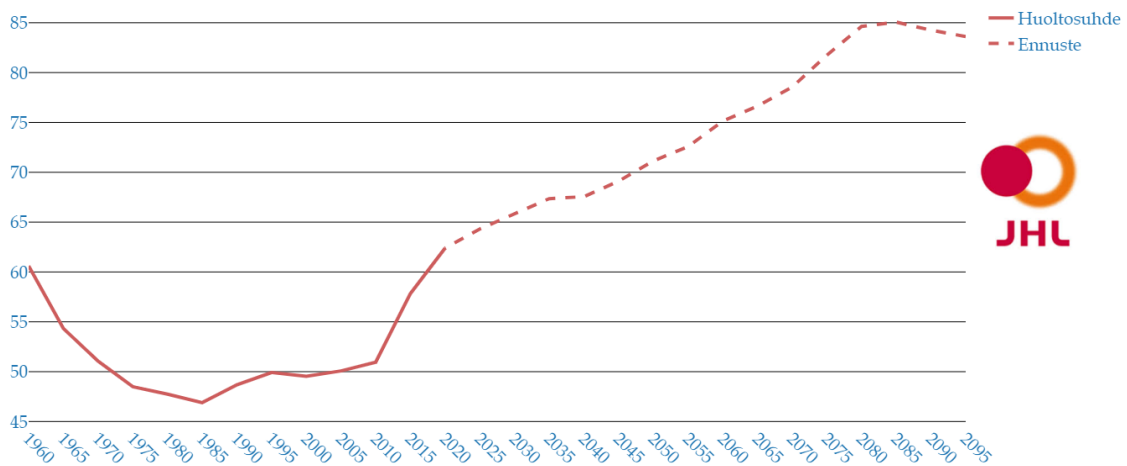

Työttömyysturvan lisäpäivien (nk. eläkeputki) poistamista JHL ei kannata. Kaikissa tapauksissa tulisi huolehtia ikääntyneiden työttömäksi jääneiden työmarkkina-asemasta ja toimeentulosta. JHL kannattaa työllisyyden parantamista enemmän työttömien palveluita parantamalla sekä palveluiden rakenteita uudistamalla.

Työllisyyden parantaminen on tärkeää etenkin väestön huoltosuhteen heikentyessä, sillä tulevaisuudessa jokaista työkäistä henkilöä kohden Suomessa on yhä enemmän lapsia ja vanhuksia, joista on pidettävä huolta. Huoltosuhteen nopea kasvu tulevien vuosien aikana heikentää Suomen edellytyksiä tasapainottaa julkista taloutta ja järjestää tarvittavat palvelut Pohjoismaisen hyvinvointimallin säilyttämiseksi.

Kuviossa 5 havainnollistetaan Suomen väestöllisen huoltosuhteen nykyistä sekä ennustettua kehitystä Suomessa.

Kuvio 5: Väestöllisen huoltosuhteen kehitys Suomessa (JHL, Macrobond, YK)

Oppivelvollisuuden nostaminen

Valtion budjettia suunniteltaessa on tärkeää aina pohtia lyhyellä sekä pitkällä aikavälillä vaikuttavia toimenpiteitä. Oppivelvollisuuden nostamisella on monia myönteisiä vaikutuksia, joista ilmeisimpiä ovat:

- Korkeampi työllisyysaste pitkällä aikavälillä
- Eriarvoisuuden väheneminen
- Syrjäytymisen väheneminen
- Tuottavuuden parantuminen
- Nuorten työurien pidentäminen

Lyhyellä aikavälillä oppivelvollisuuden nostaminen kasvattaa julkisia menoja, mutta pidemmällä aikavälillä osaamistason nousu ja nuorten parempi kiinnittyminen työmarkkinoille maksaisi itsensä takaisin. Oppivelvollisuuden nostaminen kasvattaisi kansantaloutemme yleistä osaamistasoa ja henkistä pääomaa, joilla olisi lukuisia positiivisia ulkoisvaikutuksia. Julkisten- ja hyvinvointialojen liitto toivoo, että Suomi on tulevaisuudessakin korkean osaamisen maa, jonka kilpailukyky perustuu osaavaan työvoimaan.

Varhaiskasvatusmaksut ja hoitovapaat

Nykytilanteessa varhaiskasvatusmaksujen sekä kotihoidon tuen yhteisvaikutus aiheuttaa kannustinloukkuja useille suomalaisille perheille, minkä seurauksena osallistuminen työmarkkinoille kärsii. Korottamalla varhaiskasvatusmaksujen tulo rajoja ja samalla muuttamalla kotihoidon tuen määräytymisen parametreja voidaan vaikuttaa myönteisesti vanhempien, etenkin äitien työllisyyteen ja tätä kautta myös kaventaa sukupuolten välisiä palkkaeroja. Kosonen & Huttunen (2018)⁷ tekemän tutkimuksen mukaan ainakin kotihoidon tuen muutoksilla voitaisiin nostaa äitien työllisyysasteita.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi tulisi panostaa varhaiskasvatuksen laatuun, jotta jokaisella lapsella olisi yhtäläiset mahdollisuudet saada laadukasta päivähoitoa. Varhaiskasvatuksen laadun parantaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että varmistetaan kunnille riittävä rahoitus palvelujen järjestämiseen. Varhaiskasvatuspaikkojen lisääminen ja laadun parantaminen edellyttäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia kasvattamista nykytasosta.

Varhaiskasvatukseen liittyvät uudistukset heikentävät julkisen talouden tasapainoa ainakin lyhyellä aikavälillä. Pitkän aikavälin nettovaikutuksia on vaikeampi arvioida, mutta ne ovat todennäköisesti huomattavasti positiivisempia.

---

⁷https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/162813/Kotihoidon%20tuen%20vaikutus%20lapsiin_ty22018KosonenHuttunen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lopuksi

Vuoden 2021 budjettiehdotuksen ollessa 61,6 miljardia, tarjoaa se finanssipoliittisesti laskusuhdanteeseen sopivan elvytyksen. JHL toivoo kuitenkin suurempia rahallisia panostuksia työvoimapolitiikkaan, työllisyyden heikentyessä huomattavasti vuoden 2020 aikana.

Oppivelvollisuuden pidentäminen tarjoaa hyvät edellytykset tulevaisuuden työmarkkinoiden kehitykselle. Kuitenkin esimerkiksi ammatillisen koulutuksen osalta määrärahojen leikkaaminen peräti 32 miljoonalla eurolla ei tue tavoitteita osaamistason kasvattamisesta.

Lisäksi tutkintoperusteisen työvoimakoulutuksen leikkaukset 13 miljoonalla eivät ole JHL:n mielestä kannatettavia. Työllisyystilanteen huonontuessa tulisi investoida enemmän osaamisen kehittämiseen.

Teollisuuden sähköveron alentaminen on tervetullut uudistus teollisuuden kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Toisaalta sähköveron alentaminen saattaa aiheuttaa kielteisiä kannustimia siirtyä energiatehokkaampiin ratkaisuihin pidemmällä aikavälillä, mikä tulisi ottaa huomioon suunniteltaessa ekologisesti kestävää talouspolitiikkaa.

300 miljoonan euron pääomitus Suomen Malminjalostus Oy:lle mahdollistaa akkuteknologiaan liittyvän ekosysteemin luomisen Suomen talouteen, mikä on erittäin kannatettavaa, sillä tulevaisuudessa akkuteknologialla on kysyntää muun muassa liikenteen sähköistymisen vuoksi. Akkuteknologian kehittämällä luodaan Suomeen osaamista ja työpaikkoja sekä torjutaan ilmastonmuutosta pitkällä aikavälillä.

Väyläverkon kehittämiseen lisättävä rahoitus on kannatettavaa esimerkiksi työvoiman liikkuvuuden parantamisen kannalta. Työmatkaliikenteen edistäminen kasvattaa yrityksille saatavissa olevan työvoiman määrää tuomalla työpaikat käytännössä lähemmäksi työntekijöitä. Lisäksi väyläverkon kehittäminen todennäköisesti tekee julkisesta liikenteestä entistä kannattavamman vaihtoehdon yksityisautoilulle.

Kuntasektorin alijäämäisyys tulee kasvamaan huomattavasti koronaviruksen vaikutusten seurauksena. Valtion on sitouduttava tukemaan kuntasektorin toimintaa, jotta edellytykset ylläpitää perustuslaissa määrättyjä tehtäviä ei vaarantuisi.

Julkisten -ja hyvinvointialojen liitto huomauttaa myös, että soteuudistuksen seurauksena sairaanhoitopiirien on katettava alijäämänsä ennen sote-maakuntaan siirtymistä. Rahoituksen osalta tällainen toimenpide tulisi jalkauttaa portaittain ja varmistaa, ettei sairaanhoitopiirien palvelut tai kuntien elinvoima heikkene. Toimenpiteen toteuttamiseen olisi järkevä varautua valtion toimesta.